

PREVENCIJA I SUZBIJANJE OVISNOSTI O DROGAMA U UVJETIMA INSTITUCIONALNOG TRETMANA – PRIKAZ PROGRAMA

Željka Knotek-Iveta

Snježana Maloić

Odgojni zavod Turopolje

Zagreb

SAŽETAK

Sve je veći broj mladih u institucionalnom tretmanu koji su probali, eksperimentirali ili konzumirali neka od sredstava ovisnosti. Neki od njih imaju izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti. Suvremene tendencije podrazumijevaju postojanje tretmanskih programa unutar institucija kojima se pokušava udovoljiti njihovim specifičnim potrebama.

Rad s odgajanicima s naglašenijim problemom zlouporabe droga u Odgojnom zavodu Turopolje dulje vrijeme nije se bitnije razlikovao od onog sa svim ostalim odgajanicima. Porastom broja odgajanika s pogoršanom kliničkom slikom ovisnosti, sve je uočljivija bila nužnost drugačijih, specifičnih načina rada. Od 1999. godine s tim odgajanicima pokušalo se vezano uz problem zlouporabe droga dodatno raditi kroz individualne i grupne oblike rada. S vremenom se navedeno pokazalo nedostatnim, uočena je potreba da se problem rješava na razini ustanove. Stoga je tadašnji Program proširen novim elementima, a cilj je njegovog prikaza eventualna pomoć u izradi sličnih programa u srodnim ustanovama.

Ključne riječi: institucionalni tretman, mladi, zlouporaba droga, prikaz programa

UVOD

U travnju 1999. godine u Odgojnom zavodu Turopolje osmišljen je i počeo se provoditi program organiziranog dodatnog stručnog rada s ovisnicima. Inicijalna namjera autora bila je pojačanim radom obuhvatiti samo odgajanike s izraženijim problemom zlouporabe droga. S vremenom je postalo evidentno da gotovo svi odgajanici po dolasku u Zavod verbaliziraju određena iskustva eksperimentiranja sa sredstvima ovisnosti, te da mnogi i tijekom trajanja odgojne mjere nastavljaju s povremenom konzumacijom. Nadalje, uočeno je da se na uzimanje droga navode odgajanici koji ih prije nisu rabili ili su to činili u manjoj mjeri. Za odgajanike koji su bili obuhvaćeni dodatnim stručnim radom, ukazala se potreba pružanja podrške i provjere apstinencije tijekom korištenja dopusta, kao i pojačanog rada s članovima njihovih obitelji. S obzirom na navedeno, uočena je potreba daljnjeg razvoja tadašnjeg modela tj. uvođenja novih specifičnih pro-

gramskih aktivnosti. Na prijedlog autora prvotnog programa, ravnatelj Zavoda 23. listopada 2000. godine odobrio je Program prevencije i suzbijanja ovisnosti o drogama u Odgojnom zavodu Turopolje, kada je i počelo njegovo provođenje. Uz pretpostavku da bi njegov prikaz mogao inicirati strukturiranje sličnih programa ili eventualno koristiti u unapređivanju postojećih, prezentiramo ga u cjelosti. Pri strukturiranju programa korištena je shema minimalnih elemenata programa prikazana u radu Mikšaj-Todorović i Budanovac (1999).

NAZIV PROGRAMA:

PROGRAM PREVENCIJE I SUZBIJANJA
OVISNOSTI O DROGAMA U ODZ TUROPOLJE

AUTORI PROGRAMA:

Ž. Knotek – Iveta, psiholog

S. Maloić, soc. pedagog

ANALIZA PROBLEMA

Sve je veći broj odgajanika s problemom zloporabe droga upućenih u Odgojni zavod Turopolje. Najveći dio tih odgajanika nema osvješten problem ovisnosti – većina njih vidi drogu kao dobar način prevladavanja svojih teškoća i kao dobar izvor zarade. Slabije su adaptibilni, nenaviknuti na obveze, bez razvijenih radnih navika, te su i u Zavodu u tom smislu inertni i u otporu. Većina njihovih interesa i aktivnosti prije dolaska u ustanovu bila je direktno vezana uz drogu te ponudene načine strukturiranja slobodnog vremena često smatraju besmislenima. Egocentrični su, često ne vide zbog čega bi morali voditi računa o drugima niti mogu sagledavati stvari iz tuđe perspektive. Rijetko planiraju, a kada i postavljaju ciljeve lako odustaju. Jedna od značajki ove populacije, koju je potrebno posebno istaći, je i sklonost navođenju drugih na uzimanje droge ili vraćanje apstinencija. Po dolasku u Zavod odgajani s problemom zloporabe droga ne prestaju s njenim uzimanjem te je nužna sustavna provjera njihove apstinencije. Također manifestiraju specifične zdravstvene poteškoće. Ovi odgajani najčešće potječu iz obitelji narušenih interpersonalnih odnosa, koje su godinama u tretmanu centara socijalne skrbi, ne samo zbog niskog materijalnog statusa već i zbog sociopatoloških pojava te neodgovarajuće brige pa čak i zanemarivanja djece.

Povećanje udjela odgajanika s problemom zloporabe droga od svih osoba uključenih u odgojni rad iziskuje veću informiranost i senzibilitet. Kriminalna aktivnost tih odgajanika u velikoj je mjeri uvjetovana i zloporabom droga što implicira potrebu specifičnih oblika rada s njima u Zavodu i posebnu pripremu postpenalnog prihvata.

CILJEVI PROGRAMA

1. Podizanje kvalitete i djelotvornosti rada s odgajanicima kod kojih je prisutan problem zloporabe droga u Zavodu.
2. Doedukacija osoblja vezano uz zloporabu droga i senzibiliziranje za teškoće odgajanika s problemom zloporabe droga u Zavodu.
3. Poduzimanje mjera primarne prevencije kod odgajanika koji nisu zahvaćeni problemom zloporabe droga.
4. Smanjivanje opasnosti kod onih odgajanika koji su počeli ili redovito uzimaju droge, ali još nisu postali ovisni (sekundarna prevencija).
5. Postizanje i održavanje poboljšane razine individualnog funkcioniranja i rehabilitacije (tercijarna prevencija) kod ovisnika.
6. Pomaganje članovima obitelji u adekvatnijem nošenju s problemom zloporabe droga u obitelji.
7. Kreiranje modela suradnje i koordiniranje djelovanja svih čimbenika rehabilitacije odgajanika s

problemom zloporabe droga (odgajani, članovi obitelji, centri za socijalnu skrb, centri za prevenciju i suzbijanje ovisnosti i srodne ustanove).

8. Suradnja s ustanovama koje se u bilo kojem obliku bave problemom zloporabe droga.

CILJNA SKUPINA, LOKACIJA, KORISNICI

Program se provodi u Odgojnom zavodu Turopolje.

Neposredna ciljna skupina su odgajani s izraženijim problemom zloporabe droga. Posredno ciljna skupina su svi odgajani u Zavodu, obitelji onih odgajanika koji zlorabe drogu, te djelatnici Zavoda.

STRATEGIJA

Rad izvoditelja s odgajanicima neposredno uključenim u Program.

Okupacijske aktivnosti (obrazovanje, rad, slobodne aktivnosti).

Medicinsko praćenje odgajanika neposredno uključenih u Program.

Rad s obiteljima odgajanika neposredno uključenih u Program.

Priprema poslijepenalnog prihvata.

Rad na primarnoj prevenciji sa svim odgajanicima.

Doedukacija djelatnika Zavoda u svezi problema droga.

Suradnja s ustanovama unutar i van pravosudnog sustava.

Doedukacija autora, odnosno izvoditelja Programa.

Aktivno sudjelovanje autora na stručnim skupovima vezanim uz problem rizičnih ponašanja mladih.

Metodološko i sadržajno unapređivanje Programa.

Supervizija.

AKTIVNOSTI PROGRAMA

Odabir i motiviranje odgajanika za neposredno uključivanje u Program

Po provedenoj opservaciji Odsjeka za upoznavanje ličnosti i programiranje odgojnog rada za odgajanike s naglašenijim problemom zloporabe droga predviđa se neposredno uključivanje u Program prema kriterijima odabira (Knotek-Iveta, Maloić, 2000). Već prilikom njihove pripreme za uključivanje posebnu pažnju potrebno je posvetiti dodatnom motiviranju. Poticanje odgajanika na aktivan i konstruktivan rad unutar Programa nužno je tijekom njihovog cjelokupnog boravka u ustanovi, kako od strane izvoditelja Programa tako i kroz rad u odgojnim skupinama od strane matičnih odgojitelja.

Strukturiranje grupa

Prilikom strukturiranja grupa poglavito se vodi računa o odgajanikovom prihvaćanju odgojne mjere općenito, njegovoj motiviranosti za rad u okviru Programa te o potpunosti momentalno postojećih grupa.

Zbog niske motiviranosti, čestih otpora i, općenito, "težine" populacije, optimalan broj članova u jednoj grupi je 5 do 7 odgajanika.

Organizacija prostora, vremena, materijala

Za realizaciju grupnog rada nužan je adekvatan stalan prostor i isti termin rada, dok se mjesto i vrijeme individualnog rada dogovara s odgajnikom. Potrebne materijale za sve predviđene aktivnosti Programa osiguravaju izvoditelji.

Planiranje i realizacija grupnog rada

Grupni rad održava se jednom tjedno u trajanju od oko 60 minuta, po potrebi i duže.

U radu grupe istovremeno sudjeluju oba voditelja (suvoditeljstvo).

Ciljevi rada s odgajanicima neposredno uključenim u Program su:

- jačanje adaptacijskih mehanizama, naročito kod novodošlih odgajanika
- rad na primjerenijim obrambenim mehanizmima
- bolja kontrola nad vlastitim postupcima
- usvajanje konstruktivnijih i učinkovitijih načina rješavanja životnih problema bez narušavanja njihovog osobnog psihofizičkog integriteta i integriteta drugih osoba
- razvoj interesa, kreativnosti i pozitivnog pogleda na život
- formiranje negativnog stava prema sredstvima ovisnosti.

Planiranje i realizacija individualnog rada

Sa svakim odgajnikom neposredno uključenim u Program individualno se radi ovisno o njegovim aktualnim teškoćama i potrebama.

Terapijski ugovor

Terapijski ugovor (Prilog 1) potpisuju odgajnici neposredno uključeni u Program. Ovaj terapijski ugovor modifikacija je ugovora koji se primjenjuje na Odjelu ovisnosti KB "Sestre Milosrdnice", a u izmjenama i dopunama prilagođen je tipu ustanove i karakteristikama populacije (Knotek-Iveta, Maloić, 2000.) Potpisuje se individualno, po odgajnikovom načelnom pristanku na uključivanje.

Ovim ugovorom izvoditelji i odgajnik zajednički dogovaraju konstruktive ciljeve rada koji su im prihvatljivi. Odgajnik određuje svoja očekivanja u smislu postizanja individualnih ciljeva i oče-

kivanja od izvoditelja, te se obvezuje na aktivno sudjelovanje u svim oblicima rada u okviru programa. Izvoditelji i odgajnik ta očekivanja zajednički operacionaliziraju, stavljaju u realitet ili se jednostavno obvezuju na svoj udio u suradnji na njihovoj realizaciji. Očekivanja i ciljevi moraju biti pozitivno usmjereni.

Ponekad odgajnici konkretno definiraju svoje ciljeve, ali ih ne počnu ostvarivati. Stoga je važno okvirno predvidjeti što bi eventualno moglo spriječiti ostvarivanje terapijskih ciljeva i dogovoriti posljedice u slučaju kršenja ugovora. U tom smislu sastavni dio ugovora su i pitanja koja pomažu odgajniku da se usmjeri na aktualno ponašanje koje može voditi ka ostvarivanju osobnih ciljeva, ili djelovati destruktivno.

Kod potpisivanja terapijskog ugovora u ovom tipu institucija važno je imati u vidu da postoje prilike na čije predlaganje i uspostavljanje, tj. postojanje izvoditelj i odgajnik ne mogu utjecati. Navedeno je u ugovoru i naglašeno.

Za neposredno uključene odgajnike koji kvalitetno rade u okviru Programa postoji mogućnost korištenja terapijskih pogodnosti izlaza. Tu mogućnost mogu ostvariti ukoliko ispune ranije zajednički dogovorene obveze definirane Ugovorom o korištenju terapijskih pogodnosti izlaza (Prilog 2). Navedeno se po procjeni izvoditelja odobrava s ciljem dodatnog motiviranja i uključivanja odgajnika i njegove obitelji u kontinuirani terapijski tretman centra za prevenciju i suzbijanje ovisnosti ili srodne ustanove, a koji se nalaze najbliže mjestu boravka odgajnika.

Suradnja sa zdravstvenom službom

Važan preduvjet kvalitetnog rada s odgajnicima koji imaju problem zlorabe droga je sustavna provjera njihove apstinencije. Uslijed dodatnih zdravstvenih teškoća neophodna im je pojačana medicinska briga.

Suradnja sa zdravstvenom službom realizira se kroz razmjenu informacija i stručne konzultacije izvoditelja Programa i načelnika zdravstvene službe.

Poticanje i praćenje odgajnika neposredno uključenih u Program vezano uz obrazovni proces i radne aktivnosti

U suradnji s odgojiteljima, nastavnicima i stručnim učiteljima, te uvidom u poticajne skupine u školi i radne ocijene, izvoditelji prate uključenost i uspješnost odgajnika u obrazovnom procesu i radnim aktivnostima.

Kroz individualne i grupne oblike rada neposrednim, permanentnim poticanjem i usmjeravanjem izvoditelji pomažu u prevladavanju aktualnih problema odgajnika te rade na preveniranju njihovog intenziviranja.

Poticanje i praćenje odgajanika neposredno uključenih u Program vezano uz slobodne aktivnosti

Izvoditelji potiču razvoj pozitivnih interesa odgajanika i usmjeravaju ih na što sadržajnije provođenje slobodnog vremena.

Poticanje odgajanika neposredno uključenih u Program na aktivnost u okviru dodatnih programa stručnog rada

Svi odgajanici u Zavodu imaju mogućnost uključivanja u dodatne programe stručnog rada po principima neurolingvističkog programiranja (NLP) ili realitetne terapije (RT).

Izvoditelji kroz individualne i grupne oblike rada u okviru Programa potiču sudjelovanje odgajanika s problemom zlouporabe droga u navedenim programima.

Rad s obiteljima odgajanika neposredno uključenih u Program

Narušena dinamika odnosa u obiteljskom okruženju i prisutne sociopatološke pojave indikacija su za uspostavljanje suradnje s obiteljima. Članovi obitelji najčešće znaju malo o problemu zlouporabe droga, nisu u potpunosti svjesni problema, nespremni su suočiti se s njim ili ne znaju kako.

Izvoditelji Programa iniciraju kontakte s obiteljima, a koliko je to moguće neposredno s njima i rade. Međutim, zbog nedostatne motiviranosti članova obitelji i ograničenja koja proizlaze iz njihove prostorne udaljenosti (odgajanici iz cijele Hrvatske), potrebno ih je poticati i usmjeravati na uključivanje u primjerene oblike tretmana u blizini njihovog mjesta boravka.

Rad izvoditelja s obiteljima odgajanika neposredno uključenih u Program odvija se poglavito kroz telefonske kontakte i razgovore tijekom posjeta odgajanicima.

Priprema poslijepenalnog prihvata

Krajnji cilj svih postupaka s odgajanicima s problemom zlouporabe droga je njihovo reintegriranje u društvo i podizanje kvalitete života i nakon tretmana u ustanovi. U tom smislu tj. radi što boljeg kasnijeg uključivanja odgajanika u socijalni milje, izvoditelji Programa uspostavljaju kontakte s osobama nadležnim za probleme zlouporabe droga pri centrima za socijalnu skrb i drugim ustanovama u blizini stanovanja odgajanika, a koje mogu pomoći u što boljem postpenalnom prihvatu.

Suradnja s vladinim i nevladinim ustanovama vezano uz drogu

Kod odgajanika s problemom zlouporabe droga, ona je u većini slučajeva nadgradnja na već ranije asocijalno i delikventno ponašanje. Navedeno je

važno istaknuti stoga što ta činjenica ukazuje na otežano socijalno funkcioniranje ovih adolescenata i prije susreta s drogom, a koje je još više narušilo njihovo ionako loše snalaženje u užoj i široj društvenoj okolini.

S obzirom na to, za očekivati je da će odgajanici s problemom zlouporabe droga povratkom u primarnu sredinu imati izraženije poteškoće. Stoga im je nužno osigurati mogućnost neposredne stručne pomoći pri korištenju dopusta i po obustavi odgojne mjere.

Prilikom boravka izvan Zavoda povećana je vjerojatnost recidiva te je poželjna kontrola njihove apstinencije.

Kroz suradnju (telefonski ili neposredno) s određenim ustanovama izvoditelji dogovaraju rad stručnih osoba s odgajanicima neposredno uključenim u Program i njihovim obiteljima.

Doedukacija djelatnika Zavoda

Kroz stručna predavanja, ponudenu literaturu i tematske publikacije izvoditelji Programa sudjeluju u doedukaciji djelatnika Zavoda neposredno uključenih u odgojni rad.

Intencija je bolja informiranost o drogama, prepoznavanje znakova uživanja droga i apstinencijskih teškoća te stjecanja dodatnih znanja o specifičnosti odgojnog rada s tom populacijom.

Rad sa svim odgajanicima u Zavodu

Matični odgojitelji kroz individualne i grupne oblike rada u okviru odgojnih skupina rade na previranju neprihvatljivih oblika ponašanja vezanih uz zlouporabu droga.

Izvoditelji Programa kroz stručne konzultacije pružaju stručnu pomoć kada je ona potrebna.

Unapređivanje Programa

Za što kvalitetnije provođenje Programa nužna je stalna doedukacija izvoditelja, njihovo sudjelovanje na stručnim skupovima, seminarima, tribinama, savjetovanjima, kongresima i konferencijama.

U svrhu stjecanja novih znanja i razmjene iskustava, neophodna je suradnja sa stručnim osobama koje se bave problemom zlouporabe droga u ustanovama unutar i izvan pravosudnog sustava.

Zbog svrsishodnijeg prilagodavanja Programa trenutnim potrebama i situaciji, izvoditelji permanentno prate stanje u Zavodu s aspekta problema zlouporabe droga.

Kod provođenja ovakvih modela rada bitan element čini supervizija. Ovaj Program provodi se pod supervizijom prof. B. Galoić-Cigit, Klinike za psihijatriju, alkoholizam i druge ovisnosti KB "Stre Milosrdnice", Zagreb.

DOKUMENTACIJA PROGRAMA

Provođenje Programa prati periodični plan (u Zavodu se primjerenim pokazalo razdoblje od 4 mjeseca). U skladu s periodičnim planom izrađuju se mjesečni planovi za pojedinu grupu (Prilog 3) te pripreme za svaki grupni rad (Prilog 4), što je praćeno pismenom realizacijom (Prilog 5). Također se evidentiraju svi individualni razgovori, kontakti s obiteljima te suradnja s ustanovama unutar i izvan pravosudnog sustava. Sve aktivnosti u okviru Programa prati periodična realizacija.

ANTICIPACIJA MOGUĆIH PROBLEMA

Program je strukturiran na način da su se unaprijed nastojali obuhvatiti svi aspekti koji bi mogli značajnije ugroziti realizaciju njegovih ciljeva. Ipak, važno je neprestano imati u vidu probleme koji mogu otežati njegovo provođenje, te dodatno kontinuirano raditi na njihovom preveniranju, prevladavanju ili smanjivanju eventualne štete. Pri izradi programa, bilo je moguće predvidjeti slijedeće probleme:

Tip ustanove (poluotvoreni uvjeti) ostavlja izvjesnu vjerojatnost unosa droge.

Program se provodi unutar odgojne mjere koju odgajanci doživljavaju kao kaznu, samim tim i Program za njih ima negativnu konotaciju te je za očekivati izraženiji otpor odgajnika.

Odgajanci nemaju osvješten problem, većina njih ni verbalno ne iskazuje želju za promjenama, što izravno utječe na njihovu motiviranost i spremnost za rad.

Radi se o odgajanicima kod kojih su prisutni kompleksni poremećaji (droga se javlja sekundarno, nakon od ranije prisutnih poremećaja u ponašanju i delikvenciji), što usporava i otežava proces rehabilitacije.

Samo mali broj odgajnika ovisnih o psihoaktivnim drogama ima izrečenu i sigurnosnu mjeru liječenja.

Sadašnji sustav pogodnosti samo je djelomice primjeren specifičnim teškoćama odgajnika s problemom zlorabe droga.

Suženi dijapazon mogućih radnih i slobodnih aktivnosti.

Ograničen izbor zanimanja za koja postoje obrazovni programi u Zavodu.

Obitelji odgajnika s problemom zlorabe droga niz godina naglašeno zakazuju u roditeljskoj ulozi i brizi za djecu, te se radu s obiteljima za očekivati nemotiviranost, intertnost i otpore. Obzirom da se u Zavodu nalaze odgajnici iz čitave Hrvatske, dodatna ograničenja proizlaze iz prostorne udaljenosti njihovih obitelji.

Nedostatna i nepravovremena suradnja svih čimbenika može otežati pravodobnu pripremu postpenalnog prihvata.

Velik obim aktivnosti nužnih za učinkovito provođenje Programa nadilazi sadašnje raspoloživo vrijeme izvoditelja predviđeno za rad s odgajanicima s problemom zlorabe droga (obzirom na druge stručne poslove izvoditelja vezane uz primarni opis poslova).

Sustav nagrađivanja i sankcioniranja u izvjesnoj mjeri otežava rad izvoditelja Programa, koji djelomično sudjeluju u provođenju tog sustava.

Fluktuacija članova grupe otežava planiranje i izvođenje grupnog rada na duži period.

Neadekvatni prostorni uvjeti otežavaju provođenje Programa.

Stalna nedostatnost potrebnih materijalnih sredstava je ograničavajući čimbenik kvalitetnog provođenja Programa (nemogućnost redovite toksikološke analize urina, ograničenost raspoloživih sredstava za grupni rad itd.)

Teškoće financiranja doedukacije izvoditelja Programa.

Problem plaćanja supervizije.

EVALUACIJA

Izvoditelji kontinuirano prikupljaju podatke s ciljem procjene djelotvornosti procesa i daljnjeg unapređivanja Programa.

Mogućnost vrednovanja ishoda Programa limitirana je nizom objektivnih čimbenika kao što su mali broj i velika fluktuacija odgajnika neposredno uključenih u Program, isprepletenost psihosocijalnih intervencija u okviru Programa i vanjskih činitelja, te teškoće u odabiru nedvosmislenog i objektivnog kriterija djelotvornosti Programa.

S ciljem procjene kvalitete i uspješnosti provođenja procesa grupnog rada, izvoditelji evaluiraju svaki grupni susret (Prilog 6) i sudjelovanje svakog člana (Prilog 7). U procesu evaluacije periodično sudjeluju i odgajnici neposredno uključeni u Program (Prilog 8).

Izvoditelji Programa permanentno rade na iznalaženju adekvatnijih modela evaluacije.

PREZENTACIJA PROGRAMA U JAVNOSTI

Tijekom izvođenja Programa planira se predstavljanje kroz stručne sastanke unutar Zavoda, stručne skupove i objavljivanje u znanstvenim i stručnim publikacijama.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Stanje u kojem se nalazimo, te realnost populacije i realnost domskog tretmana, a naravno i realnost rezultata evaluacije tretmana usmjerava nas, ne samo na znanstveno elaboriranje istog, nego i na

vrlo praktično promicanje intervencija na generalnoj – sustavnoj razini, pa onda i na razini domskog tretmana (Bašić, 1999:14).

Stoga je bitno stalno izučavati stanje institucionalnog tretmana djece i mladih s poremećajima u ponašanju i prepoznavati koje su dimenzije kontinuiteta i sigurnosti u tom području, a koje su njegove dimenzije i funkcije zamjenjive novim, humanijim i suvremenijim mogućnostima (Žižak, 1999:17).

U navedeno uvjerali su se i autori programa i prezentiranog članka, suočeni sa stalnim intenziviranjem problema zlouporabe droga u instituciji u kojoj rade. Nailazeći na teškoće u svakodnevnom radu s odgajanicima s problemom zlouporabe droga, osvijestili su potrebu novih planskih intervencija i aktivnosti s ciljem prevencije i suzbijanja ovisnosti o drogama. Ovaj je program rezultat njihove namjere da toj potrebi udovolje.

LITERATURA:

Ajduković, M.(1997): Grupni pristup u psihosocijalnom radu. Društvo za psihološku pomoć. Zagreb.

Bašić, J. (1999): Domski odgoj u sustavu socijalne skrbi za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju. U: Odgoj u domovima - kako dalje, Zbornik radova. Ministarstvo rada i socijalne skrbi. Zagreb. 11-15.

Knotek-Iveta Ž., Maloić S. (2000): Program stručnog rada s ovisnicima o drogama u Odgojnom zavodu Turopolje. Kriminologija i socijalna integracija 1-2. 117-122.

Mikšaj-Todorović Lj., Budanovac A. (1999): Socijalno pedagoški programi: uvjet za komunikaciju između struke i javnosti. Kriminologija i socijalna integracija 1 (tematski broj). 57-64.

Žižak, A. (1999): Teorijska i praktična utemeljenost institucijskog tretmana – što smo naučili za budućnost. U: Odgoj u domovima – kako dalje, Zbornik radova. Ministarstvo rada i socijalne skrbi. Zagreb. 17-28.

Prilog 1 – Terapijski ugovor

ODGOJNI ZAVOD TUROPOLJE

Odjel za tretman

TERAPIJSKI UGOVOR

Ovaj ugovor znači potvrdu moje jasne odluke da želim raditi na sebi, te da ću u suradnji s voditeljima grupe aktivno sudjelovati u programu rada s ovisnicima tijekom svog boravka u Zavodu. Obvezujem se da ću redovito sudjelovati u svim oblicima rada u okviru Programa.

Preporuča se:

- a) uvažavati tuđe viđenje stvari
- b) dozvoliti drugima neometano iznošenje mišljenja
- c) pričati samo o prisutnim osobama
- d) apstinirati od svih sredstava ovisnosti
- e) kontrolirati urin kroz toksikološku analizu
- f) sudjelovanje obitelji u provođenju programa

Protiv pravila je:

- a) kritiziranje i vrijeđanje
- b) agresivno ponašanje prema sebi, drugima i stvarima
- c) upadati drugima u riječ
- d) razgovor o sredstvima ovisnosti
- e) razgovarati izvan grupe o stvarima koje su rečene na grupi

Svjestan sam da potpisivanje terapijskog ugovora ne isključuje pogodnosti, obveze i posljedice propisane odredbama Kućnog reda i naputaka.

OSNOVNA STRATEGIJA

1. Radom na sebi želim postići:
 - a) na osobnom planu _____
 - b) na obiteljskom planu _____
 - c) na radnom planu _____
2. Od svojih voditelja grupe očekujem: _____

3. Voditelji nude stručnu pomoć prilikom rada na: _____

4. Situacije koje ću tijekom trajanja odgojne mjere izbjegavati kako bi uspješnije radio na sebi

5. U slučaju da kritiziram ili vrijeđam drugu osobu ja ću _____

6. Budem li ometao drugog u iznošenju mišljenja, ja ću _____

7. Ukoliko odreagiram agresivno, spreman sam _____

8. Ako tijekom trajanja odgojne mjere konzumiram bilo koje sredstvo ovisnosti, spreman sam

9. Ako vidim da drugi uzimaju drogu, tablete ... ja mogu _____

10. Ukoliko se nisam u stanju pridržavati terapijskog ugovora, dozvoljavam _____

Datum: _____

Potpis odgajanika: _____

Prilog 2 – Ugovor o korištenju terapijskih pogodnosti izlaza

UGOVOR O KORIŠTENJU TERAPIJSKIH POGODNOSTI IZLAZA

Za odgajanike uključene u Program postoji mogućnost korištenja terapijskih pogodnosti izlaza:

- a) neovisno o redovitim pogodnostima izlaza
- b) vezano uz redovite pogodnosti izlaza

Potpisivanjem ovog ugovora preuzimam slijedeće obveze:

- a) apstinencija _____
- b) redovitost i aktivnost u grupi _____
- c) individualni razgovori _____
- d) škola _____
- e) rad _____
- f) slobodne aktivnosti _____
- g) obitelj _____
- h) _____
- i) _____
- j) _____
- k) _____

Datum: _____

Potpis odgajanika: _____

Potpis voditelja: _____

Potpis voditelja: _____

Prilog 3 – Mjesečni plan grupnog rada s odgajanicima neposredno uključenim u Program

ODGOJNI ZAVOD TUROPOLJE

Odjel za tretman

Turopolje, _____

MJESEČNI PLAN RADA ZA GRUPU _____
(za mjesec _____)**VRIJEME ODRŽAVANJA GRUPNOG RADA:** _____ (datum i sat)

U GRUPNI RAD ĆE BITI UKLJUČENI SLIJEDEĆI ODGAJANICI:

1. _____

2. _____

3. _____

itd.

SVRHA GRUPNOG RADA: _____**CILJEVI GRUPNOG RADA:** 1. _____

2. _____

3. _____

IZVODITELJI:

Prilog 4 – Priprema grupnog rada s odgajanicima neposredno uključenim u Program

ODGOJNI ZAVOD TUROPOLJE

Odjel za tretman

Turopolje, _____

PRIPREMA GRUPNOG RADA

(za _____ grupu)

DATUM ODRŽAVANJA: _____

SAT: _____

VODITELJI: _____

SVRHA: _____

CILJEVI: 1. _____
2. _____

PREDVIĐENO TRAJANJE: oko ____ minuta

POTREBNA SREDSTVA: _____

OČEKIVANI BROJ ČLANOVA: __odgajanika

NAČIN RADA: _____

EVALUACIJA: _____

IZVODITELJI:

Prilog 5 – Evidencija realizacije grupnog rada s odgajanicima neposredno uključenim u Program

ODGOJNI ZAVOD TUROPOLJE

Odjel za tretman

Turopolje, _____

REALIZACIJA GRUPNOG RADA ZA MJESEC _____
(grupa ____)**DATUM ODRŽAVANJA:** _____**SAT:** _____**IZVODITELJI:** _____
_____**PRISUTNI ČLANOVI:** _____**REALIZACIJA:** _____**DATUM ODRŽAVANJA:** _____**SAT:** _____**IZVODITELJI:** _____
_____**PRISUTNI ČLANOVI:** _____**REALIZACIJA:** _____**DATUM ODRŽAVANJA:** _____**SAT:** _____**IZVODITELJI:** _____
_____**PRISUTNI ČLANOVI:** _____**REALIZACIJA:** _____**DATUM ODRŽAVANJA:** _____**SAT:** _____**IZVODITELJI:** _____
_____**PRISUTNI ČLANOVI:** _____**REALIZACIJA:** _____**IZVODITELJI:**

Prilog 6 – Evaluacija grupnog susreta – izvoditelji*

ODGOJNI ZAVOD TUROPOLJE

Odjel za tretman

**PROCJENA ZADOVOLJSTVA VODITELJA
KROZ MJESEC _____**

DATUM					
ZADOVOLJSTVO	Odabranom temom				
	Ostvarenim ciljevima grupnog susreta				
	Grupnim aktivnostima				
	Odnosima među članovima				
	Sa samim sobom kao voditeljem				

Procjenjuje se na skali od 1 do 5:

- 1 – izrazito nezadovoljan
- 2 – nezadovoljan
- 3 – osrednje zadovoljan
- 4 – zadovoljan
- 5 - izuzetno zadovoljan

Napomena:

IZVODITELJI:

Prilog 7 - Evaluacija odgajanikovog sudjelovanja – izvoditelji*

ODGOJNI ZAVOD TUROPOLJE

Odjel za tretman

**IZVODITELJEVA PROCJENA SUDJELOVANJA ČLANOVA
KROZ MJESEC _____**

Procjenjuje se na skali od 1 do 5: 1 – izrazito loša
 2 – mala / loša
 3 – osrednje
 4 – velika / dobro
 5 – izuzetno velika / izuzetno dobro

		DATUM			
PROCJENA UČEŠĆA	Spremnost da se aktivno uključi u rad grupe				
	Zainteresiranost za sadržaje rada				
	Odnos prema drugim članovima				
	Konstruktivnost doprinosa radu grupe				
<i>Ime i prezime</i>					

		DATUM			
PROCJENA UČEŠĆA	Spremnost da se aktivno uključi u rad grupe				
	Zainteresiranost za sadržaje rada				
	Odnos prema drugim članovima				
	Konstruktivnost doprinosa radu grupe				
<i>Ime i prezime</i>					

IZVODITELJI:

Prilog 8 – Primjeri nekih od načina evaluacije pojedinog grupnog susreta – članovi*

Primjer 1

Datum: _____
Grupa: _____

1. Tema o kojoj smo danas razgovarali bila mi je:

I _____ I _____ I _____ I _____
dosadna zanimljiva

I _____ I _____ I _____ I _____
nekorisna korisna

2. Danas sam se na grupi osjećao:

I _____ I _____ I _____ I _____
neugodno ugodno

I _____ I _____ I _____ I _____
odbijeno prihvaćeno

3. Danas sam u grupi:

I _____ I _____ I _____ I _____
odbijao suradnju suradivao

I _____ I _____ I _____ I _____
ometao rad doprinosio radu

4. Tema o kojoj smo danas razgovarali bila mi je:

I _____ I _____ I _____ I _____
dosadna zanimljiva

I _____ I _____ I _____ I _____
nekorisna korisna

5. Danas sam se na grupi osjećao:

I _____ I _____ I _____ I _____
neugodno ugodno

I _____ I _____ I _____ I _____
odbijeno prihvaćeno

6. Danas sam u grupi:

I _____ I _____ I _____ I _____
odbijao suradnju suradivao

I _____ I _____ I _____ I _____
ometao rad doprinosio radu

Primjer 2

Datum: _____

Grupa: _____

Procijeni u kojoj mjeri je svaka od navedenih tvrdnji točna za tebe, pri čemu je:

1. netočno
2. više netočno nego točno
3. više točno nego netočno
4. točno

1. U grupi sam se osjećao ugodno.	1	2	3	4
2. Na grupi mi je bilo zanimljivo.	1	2	3	4
3. Danas sam naučio nešto novo.	1	2	3	4
4. Ono o čemu se danas razgovaralo moglo bi mi koristiti.	1	2	3	4
5. Suradivao sam na grupi.	1	2	3	4
6. Sebe na grupi vidim kao nekoga tko je koristio sebi i drugima.	1	2	3	4
7. Danas sam zadovoljan s voditeljima.	1	2	3	4

Prijedlog teme idućeg susreta: _____

DRUG ADDICTION PREVENTION IN INSTITUTIONAL TREATMENT

Summary

The number of young people who are included in the institutional treatment, and have experimented with or consumed some kind of drugs, is constantly growing. Some of them have also court order of obligatory treatment of drug dependency. Recent tendencies stipulate the existence of various programs of treatment within the institutions, which meet their specific needs.

In the Youth correctional institution Turopolje, for three years a systematic work with the wards with drug abuse problem has been conducted continuously. This paper contains some experiences of the authors and also the presentation of the Program of prevention and control of drug dependencies.

Key words: institutional treatment, youth, drug abuse, program